

OBISKI V LOŠKEM MUZEJU IN V VODNIŠKA SLUŽBA

Eden od ciljev, ki stojijo pred muzej-skimi delavci, je brez dvoma seznanjanje čim širše javnosti z rezultati dela muzejske ustanove, kot so izsledki načrtnih raziskav, dosežki preparatorskih in restavratorskih del, število, vrsta in pomembnost na novo pridobljenih predmetov in podobno.

Na rezultate svojega dela lahko muzejski delavci opozarjajo javnost z objavljanjem člankov v dnevnem, revijalnem in strokovnem tisku, s prirejanjem predavanj, s filmi, z obveščanjem po radiu in televiziji in podobnim. Najbolj stvarjen prikaz dosežkov muzejskega dela pa je brez dvoma smotrna ureditev in postopno dopolnjevanje ter izpopolnjevanje stalnih muzejskih zbirk in pripravljanje posebnih, na določeno temo vezanih razstav, ki so najčesteje občasne značaja, pogosto pa je njihova posledica korenitejša sprememba kake stalne zbirke. Ob urejanju stalnih zbirk in občasnih razstav mora biti posebna skrb posvečena pripravi besedil, ki obiskovalcem nudijo v zgoščeni obliki pojasnila in napolnila ob ogledu zbirk ali občasnih razstav, so torej najnujnejša razlaga obiskovalcem. Z istim namenom in ciljem muzealci vse česteje pripravljajo tudi izdaje posebnih tiskanih vodnikov in katalogov, ki pojasnjujejo stalne zbirke in občasne razstave. Pomemben in zelo učinkovit način, kako obiskovalcem kar najbolj približati pomen razstavljenega gradiva, pa je brez dvoma razlaga, ki jo obiskovalcem z živo govornjo besedo poda muzejski delavec-vodnik ali kustos-pedagog, kot ga vse pogosteje imenujemo. Velika večina muzejev ne more zaposliti takšnega kustosa, ki bi se bavil samo z vodniško službo, saj bi v obdobju, ko je obiskovalcev, ki prihajajo v skupinah in jim je razlaga vodiča najbolj potrebna, največ, marsikatera skupina ostala brez razlage; v obdobju pa, ko je obiskovalcev malo, ne bi bil polno zaposlen. Zato je v največ muzejih vodniška služba urejena tako, da v spomladanskem, poletnem in jesenskem času, ko muzej obišče več kot 80 odstotkov letnega števila obiskovalcev, eden od delavcev v muzeju opravlja predvsem vodniško službo in mu sodelavci, ki skrbje za izpolnjevanje drugih nalog v muzeju, priskočijo na pomoč le takrat, ko zaradi številnosti obiskovalcev, zlasti šolskih skupin, sam ne bi zmožl opraviti vsega. V času, ko pa je

obiskovalcev relativno malo, pa tudi delavec, ki v sezoni opravlja predvsem vodniško službo, prevzame kako drugo delo, npr. inventarizacijo predmetov, prepariranje, administracijo in drugo notranje muzejsko delo.

V Loškem muzeju je vodniški službi pripisan dokajšen pomen, saj veliko obiskovalcev, vsako leto več kot 11.000, tj. nad polovico vseh, prihaja v muzej v večjih ali manjših skupinah, ki jim je razlaga vodiča prvenstveno namenjena. To velja zlasti za čas od leta 1959 dalje, ko je muzej dobil prostore v loškem gradu. Gotovo pa vodniška služba že pred tem ni bila nepomembna, čeprav je bilo vodniškega dela ob manjšem številu obiskovalcev seveda sorazmerno manj. Lahko torej rečemo, da vodniška služba v Loškem muzeju obstaja prav toliko časa kot muzej, torej od leta 1939, in da njen pomen in obseg raste skladno s porastom števila obiskovalcev. O tem, kako je bila vodniška služba urejena vsaj za prvi dve desetletji, ni posebnih zapisov, vendar kljub temu ne moremo mimo nje. Prvi vodniki po zbirkah Loškega muzeja so bili njegovi prizadevni ustanovitelji, torej najbolj delovni člani škofjeloškega muzejskega društva, ki so delali kot vodniki in čuvaji muzejskih zbirk ali pri takšnem delu pomagali poklicnim muzejskim delavcem še v letih, ko so bile muzejske zbirke urejene že v sedanjih prostorih. Sprva je bilo gotovo treba največ razlagati ob nedeljah, saj je bilo tedaj tudi obiskovalcev največ. Spominjam se, da sem tako razlago doživel kot desetletni pobič nekako 1950. leta v prostorih puštalskega gradu, ko me je nekega nedeljskega dopoldneva radovednost pritegnila v muzejske zbirke. Priključil sem se skupini približno petnajstih obiskovalcev, ki jim je razlagal društveni odbornik Lovro Planina, in kmalu spoznal, koliko bolj zanimiv in poučen je ogled muzeja ob poslušanju njegove žive, včasih tudi šegave in vedre razlage kot pa prebiranje napisov in besedil. Pogosto bi spregledal pomemben predmet ali del razstavljenega gradiva, če ne bi bilo vodnikovih besed, tudi drhteča radovednost prstov, ki bi radi predmete otipali, preizkusili njihovo trdnost, me je minevala bolj zaradi njegovih pogledov kot pa zaradi pisanih opozoril »Ne dotikaj se predmetov«. Ne vem več, kako dolgo je tedaj obisk v muzeju trajal, vem pa, da je čas minil bliskovito, pa tudi to je res, da sem potem še večkrat zavil proti puštalskemu gradu. Kdaj sem sam popeljal prvo sku-

pino skozi muzej, ne vem več natanko, vsekakor pa je bilo to v gimnazijskih letih, ko sem med počitnicami skušal z občasnim delom priti do kakega dinarja. Ta prvi vodniški podvig mi je ostal v spominu predvsem zaradi hude treme, ki me je zgrabila v trenutku, ko naj bi začel z razlago. Koliko je bila tista razlaga vredna, ne vem, poslušalci so se mi po ogledu zahvaljevali, pa brčkone le iz vljudnosti. Počasi se je število skupin, ki sem jim razlagal, množilo in to je zahtevalo tudi čedalje več moje pozornosti prav pripravljanju razlag. Spočetka sem najbrž v vsaki skupini, pa naj so bili to učenci osnovnih šol, gimnazijci ali pa delavci kake tovarne na sindikalnem izletu, povedal približno isto in na enak način. Prav kmalu pa sem sprevidel, da je razlago treba prilagoditi obiskovalcem, saj je sicer njen učinek dokaj slabši. Danes, ko je od moje prve, s tremo začinjene razlage minilo že kakih petnajst let, sem za marsikatero izkušnjo bogatejši. V spominu mi je ostal marsikateri zanimiv dogodek, ki se je primeril ob stikih z obiskovalci. Morda ne bo napak, če nekaj tega nanizam v bolj ali manj urejeni obliki.

Med obiskovalci, ki obiščejo muzej v skupinah, je največ učencev oziroma slušateljev najrazličnejših šol od osnovnih do univerze. V letu 1971 je bilo registriranih 194 skupin, ki jim pravimo šolske, med njimi so bile tudi take z več kot 100 obiskovalci, vseh obiskovalcev pa je bilo 8780 in le nekateri od njih so si ogledali muzejske zbirke brez razlage. Največ je takih šolskih skupin, ki jim je ogled zbirk škofjeloškega muzeja le del obsežnejšega eno ali večdnevnega ekskurzijskega programa. Te skupine se zadrže v Škofji Loki nekaj ur, od tega največ v muzeju. Zelijo si splošne razlage, brez spuščanja v podrobnosti, ki navadno traja eno do dve šolski uri. Obsežnejša priprava na tako razlago ni potrebna, največ pozornosti je navadno treba posvetiti temu, kako s čimbolj sugestivno razlago vzbuditi pri obiskovalcih kar največ pozornosti in hkrati utišati tisto večasih kar hudo nezainteresiranost posameznikov, ki žal prepogosto preraste v pretirano živahnost. Tudi to običajno ni ne vem kako hud problem, če je pedagog, ki je vodja skupine, pred obiskom vsaj nekaj minut posvetil pripravi na obisk muzeja. Resnici na ljubo naj povem, da je s takimi skupinami delo prijetno in da jih je več kot ostalih. So pa seveda tudi primeri, ko vodje skupin, tudi številnejših, potem ko pla-

čajo vstopnino, hladnokrvno zavijejo na odmor in okrepičilo v gostišče, vodnik pa naj se trudi s pretirano živahnimi dijaki, ki odsotnost svojih pedagogov skušajo po svoje čimbolj izkoristiti. Ob takih, na srečo redkih primerih, je treba več pozornosti in energije za to, da razposajenost ne zraste preko mere, kot pa za samo razlago. Brez dvoma je za same obiskovalce tak obisk bolj malo korišten.

Med pedagogi, zlasti na bližnjih šolah, je vse več takih, ki v muzejskih zbirkah vidijo dopolnilo in popestritev k učni snovi, ki jo obravnavajo v šoli. Odločijo se za obisk muzeja z namenom, da podrobneje pregledajo le eno ali nekaj zbirk s tematiko, ki je med seboj povezana. Tako si vzporedno z učno snovjo v šoli ob ogledu zbirke npr. o mestu in cehih znanje, pridobljeno v šoli, vsaj utrdijo, če ne tudi razširijo. Takim obiskom pravimo šolska ura v muzeju. Ker je v takem primeru za ogled in razlago v eni zbirki na voljo toliko časa kot sicer za nekako polovico muzeja, je jasno, da mora biti razlaga obširnejša, bolj podrobna in zato tudi skrbno pripravljena. Domala nujno je, da pedagog tak obisk javi vsaj dan ali dva pred prihodom in tako omogoči pripravo. Spominjam pa se primera, da je pedagog iz neke bližnje šole pripeljal skupino brez predhodnega obvestila in zahteval kar se da podrobno razlago o razvoju človekovega bivališča od kamene dobe, ko so se ljudje zatekali še v jame, do današnjih modernih stolpnic. Ob tem ne bi smel preskočiti srednjeveških mest, gradov, razvoja vasi, tipov zgradb itd. Zahteva me je nemalo presenetila, vendar sem zastavljeni problem skušal rešiti, čeprav je bila naloga postavljena predme povsem iznenada. Vse, kar sem tedaj govoril, ni bilo sicer razvrščeno v pravilno zaporedje, vendar je poskus razlage vseeno vsaj do neke mere uspel. Ob zaključku je vodja skupine najavil še eno skupino, ki naj bi imela glede razlage enake želje kot prva, prišla pa naj bi dve uri kasneje. Ta čas sem izkoristil za pripravo, skiciral shemo tega predavanja v malem in skratka opravil tisto, kar bi moral že pred prihodom prve skupine, če bi zanjo le vedel. Ko sem končal z razlago drugi skupini, sem bil deležen pohvale, da sem »se drugič veliko bolj potrudil kot prvič«. Gotovo prva razlaga ne bi bila slabša od druge, če bi vsaj uro pred prihodom prve skupine nekdo utegnil zavrteti telefon in javiti obisk skupine

in namen, ki so ga z obiskom želeli doseči.

Med šolskimi skupinami velja omeniti še take, ki se ne zadovoljijo le z ogledom in razlago v muzeju, ampak žele tudi vodstvo in razlago po starem delu mesta, v Crngrobu, na Visokem, na Suhu ali še kje drugod. Taki primeri sicer niso ne vem kako pogosti, kažejo pa na namen vodstva ekskurzije, da bi udeleženci čim bolj popolno spoznali škofjeloško regijo. Z večjo skupino dijakov iz Prekmurja sem pred leti prebil več kot 8 ur ob podrobnejšem spoznavanju Škofje Loke in njenega zaledja z najvažnejšimi značilnostmi tega področja.

Skupinam, ki jih ne moremo razvrstiti med šolske, pravimo v žargonu statistike »ostale« skupine. Sem so uvrščene skupine, za katere organizirajo obisk najrazličnejše sindikalne organizacije, skupine, ki pripadajo različnim društvom od planincev do upokojencev, skupine tujih turistov, za katere pripravijo obisk različne turistično-hotelške organizacije, nazadnje še skupine vojakov, zlasti iz škofjeloške garnizije, in obiski raznih delegacij.

Razlaga skupinam, ki jim pravimo ostale, za vodiča običajno še zdaleč ni tako zahtevna kot za šolske, v vsaki skupini pa se najde kak posebno zahteven posameznik, ki pogosto s svojim nadpovprečnim interesom ob ogledu in razlagi z željo po dodatnih informacijah pogosto tudi stopnjuje interes ostalih obiskovalcev v skupini. Tudi skupinski obiski tujih turistov običajno za vodnika niso prezahtevni, imajo pa to posebnost, da jim je pač treba razlagati v tujem jeziku, pri jeziki kot so švedščina, madžarščina in nekateri zlasti redkeje uporabljeni jeziki, ki jih ne obvlada nobeden od delavcev v muzeju, si je pač treba pomagati s prevajalci in tolmači.

V zadnjih nekaj letih, zlasti leta 1970, je komanda škofjeloške garnizije z namenom, da vojakom, ki so prišli na sluzenje vojaškega roka v Škofjo Loko, predstavi kraj, njegovo zaledje in prebivalstvo tudi z vidika daljne in bližnje preteklosti, skupaj z upravo muzeja organizirala več skrbneje pripravljenih skupinskih obiskov muzeja, kar je vsekakor vredno pohvale.

Obiski različnih delegacij in zastopstev, ki obiščejo Škofjo Loko, skoraj praviloma vključujejo tudi muzej, vendar za ogled muzeja ostane pogosto kaj malo časa, tako da si često le bežno ogledajo najpomembnejše zbirke ali samo razstavo v galeriji. V takih primerih je

zaradi kratkotrajnosti obiska tudi razlaga pičila.

Teh nekaj opažanj, ki so posledica večletnega vodniškega dela in stikov z obiskovalci, ima namen osvetliti tudi to plat muzejskega dela, ki bržkone tudi v prihodnjih letih ne bo izgubila svojega pomena. Kot druga področja pa bo tudi vodniška služba morala napredovati in uporabiti nove prijeme, uresničiti nekatere ideje, kot je priprava muzejskega »šolskega razreda« in podobno. V takem razredu bi bilo ob spremljavi barvnih diapozitivov mogoče pripravljati še bolj kvalitetne šolske ure v muzeju, kot je to mogoče doslej. Ideja, da bi delavca-vodiča zamenjala obsežna in zapletena pa tudi zelo draga magnetofonska aparatura, pa je najbrž še zelo daleč od uresničitve. Ta ideja je pred leti imela v vsej Evropi med muzealci lepo število pristašev in znani muzeji v nekaterih velikih mestih so jo tudi uresnčili. V Narodnem muzeju v Pragi so že pred desetletjem imeli nekaj magnetofonski laboratorij, iz katerega je bilo obiskovalcem mogoče posredovati razlago za različne izobrazbene stopnje v različnih jezikih in to tako popolno, da je samo še dodatna osvetlitev opozarjala na predmete, o katerih je v danem trenutku tekla razlaga, pa so vendarle po nekaj letih spoznali, da tudi ta sodobno zamišljena in skrbno izpeljana tehnična novost ne more enakovredno zamenjati kvalitetne razlage kustosa-vodnika.

Janez Eržen

RAZSTAVE V MUZEJSKI GALERIJ

Pozornemu bralcu smo dolžni še iz zadnjega poročila o razstavah, ki smo ga končali s poročanjem o razstavi Groharjeve slikarske kolonije, dodati še število obiskovalcev te razstave. Obiskalo jo je 1841 obiskovalcev v času od 16. julija do 26. avgusta 1972. Šele po tem dodatku za obravnavano sezono v prejšnjem letniku Loških razgledov pričnimo s pregledom razstav od septembra 1971 do septembra 1972, torej za obdobje enega leta.

V septembrsko-oktobrskem terminu je v galeriji razstavljal avstrijski slikar JOSEF TICHY (rojen v Porečah ob Vrbskem jezeru leta 1922, študiral na Akademiji likovnih umetnosti na Dunaju) trideset grafik pretežno figuralne vsebine, ki pričajo, da je Tichy svoje izrazne oblike našel v svojem lastnem slikarstvu in jim dodal še intenzivno doživljanje